

## Cesarski notárji in njih opravilstvo.

(Dalje in konec.)

Razložili smo postavo zastran notárjev, kolikor je bilo mogoče, po domače, jo z izgledi razjasnili, dobičke pokazali, kateri iz notárstva izvirajo in dober svet dali, kako se je našim rojakom, zlasti kmetom, ravnati, da jih v pravnih opravilih prevelika škoda ne zadene zavoljo prevelicega zaupanja do ljudi, kateri ne poznajo ne samo postav in še pisemca spisati ne umejo, temuč še bolj zavoljo preljubega kruhka nevedne ljudi v mreže lové, jih skubejo in skubejo in tako v pravde zakopavajo, ktere bi se dale odverniti. Če bi take ljudi samo pomanjkanje kruha k temu naganjalo, bi rekli: naj že bo! Ali pomanjkanje družica téh ljudi je skorej vselej hudovoljnost, — in to so zakotni pisarji.

Spoznavši silnost téh nadležnikov in njih škodljivost za nevedne ljudi, kateri se dostikrat zoper svojo voljo v pravde zamotajo, je izdalo c. k. pravosodno ministerstvo 8. junija t. l. ukaz zastran zakotnih pisarjev in kako je z njimi ravnati.

Zakotni pisar je po tem ukazu:

1. vsak, kateri nima ne vednost ne pravice za to, in v pravnih rečéh, v katerih se morajo ljudje po predpisih pravnega reda pravnika (pravnega dohtarja) posluževati, za nje pravne opravila prejemlje ali pisma déla;

2. kdor od pristojne gosposke nima pravice, pa se vendar s tem pečá, da pravne pisma ali sodne vloge v pravnih rečéh ali zunaj njih dela, čeravno postava za-nje pravnika (dohtarja) ne téra, ali ljudi, kateri imajo pravne opravila, kot njih pooblastenec pri sodnijah namestuje, nej se dá dokazati ali dobiva zato kako plačilo ali ne, al pa naj se dá misliti, da si je iz mnogosti narejenih pravnih pisem ali vlog, ali zavoljo tega, da je pogostoma kot pooblastenec prišel, hlinjene odstopé ali cesione pokazoval ali zavoljo česa družega samo za svoj prid skerbel.

Omenjeni ministerski ukaz odločuje natanko, kako je s tacimi zakotnimi pisarji ravnati. Želeti je le, da bi naše rojake — bolje danes kot jutér — bridke skušnje spametovale!

### Življenjepis.

#### Jernej Kopitar.

Na sv. Jerneja dan je minilo 95 let, kar nam je bil Kopitar rojen. Naj podajo „Novice“ življenjopisne čertice, kakor jih je Kopitar sam spisal.

Jernej Kopitar je bil rojen 23. avgusta 1780 na Gorenskem v Repnjah, kjer so njegovi starši kmetijo imeli. Ravno v tisti dóbi je izdal cesar Jožef II. več patentov zastran pošiljanja otrok v šolo. To je tudi Jernejevega očeta, Jakoba spodbodlo, svojega sina v šolo poslati. Ko je bil 9 let star in je že dalj časa očetovo čedo pasel — cesar se je vedno rad spominjal — ga je prašal enega dne oče, ali bi ne hotel „študirat“ iti. Od tistihmal so ga večkrat zato nagovarjali in 25. januarja 1790 je šel z očetom v Ljubljano. Ker so se šole že o vseh Svetih začele, je prišel tako skorej za pol leta prepozno v prvo začetno šolo. Pa tako pridno se je učil, da je šel v začetku družega šolskega leta že v višji razred. Ko je prišel v Ljubljano, ni umel ne čerkice nemškega jezika. Pa učeniki so znali tudi slovensko. Najljubša čerka abecede mu je bil i, ker se je pri tem na *hi* spominjal, s čemur je slišal doma očeta konje priganjati. Ker je bil skorej zgolj med nemškimi učenci, se mu je v začetku zlo po domu tožilo. To so mu že tudi njegova mati večkrat prerokovali, kadar je očeta nadlegoval, naj bi ga v šolo poslali. Pa premagal je tudi to serčno težavo. — Ko je pa po končanem šolskem letu domú na vakance prišel, so si on in njegovi stariši v veliko čast štel, da je gosp. fajmostru pri sveti maši stregel, kar

se je kmalo iz tacih bukvic iz glave naučil. Gospod fajmošter so ga pa tudi radi imeli. Oba mesca vakanc je bil o delavnikih celi dan pri njih; samo spat je hodil k svojim staršem. Gospod fajmošter, sin gosposkih staršev, so oestro na to gledali, da se je nemški jezik prav govoril, in učili so za kratek čas fantiča o vakancah tako marno, da je skorej pol leta prihitel. To mu je pa tudi tako teknilo, da je v letu 1792 v tretjem razredu med več ko 250 učenci prvi bil. Večje sramote si odsihmal ni mogel misliti, kakor če bi ne bil v celi gimnazii na tej častni stopnji ostal. Nasledek tega je bil, da mu ni bilo samo šolnine plačevati, ampak da je še štipendijo za 50 gold. v letu kot plačilo pridnosti dobival. — V letu 1794, ko je bil v tretji latinski šoli, so mu starši umerli. Ker je imel štipendijo in si je tudi z učenjem slabijih součencov dosti zaslužil, ni potreboval nikake pomoči od doma. Posebna sreča ga je pripeljala v hišo žlahnega barona Žiga Zoisa, v letu 1799, kjer je bil hišni učenik nekega Zoisovega žlahtnika. Tu je ostal Kopitar tudi še potem, ko je njegov učenec Ljubljanske šole izdelavši bil na Dunaj poslan. Ostal je namreč tajnik baron Žiga Zoisa, ktere ga je vse enako ljubilo kakor spoštovalo. Oskerboval je verh tega Kopitar tudi še baronovo biblioteko in naturalni kabinet celih osem let, ktere je med najprijetnije svojega življenja štel.

Če bi bili Kopitarjevi starši 1800 še živeli, in pred vsemi brez baron Žiga Zoisa, bi bil Kopitar skoraj da duhoven postal. Žlahta ga ni mogla pregovoriti, v deseto šolo iti, čeravno je to serčno želela. Od leta 1800 do 1808 je položil Kopitar šolske uke na stran, in prizadeval si je, v baron Zoisovi hiši si vednost nabrati, katerih si v šoli ni mogel. Francozko se je na gimnazii učil, italjansko pa v Zoisovi hiši. Tudi angleški jezik se je naučil. Da se je z naravoslovjem že zavoljo svojega gospoda pečal, se umi samo po sebi. Da se je pa slovanščine lotil in potem sloveč slovan postal, to se menj njemu pripisati more, kakor sreči, da je v Zoisovi hiši bil. Baron je imel Vodnika tudi pri sebi, in s tem se je Kopitar soznanil in sprijaznil. Baron je že po svoji materi prav dobro slovensko govoril. Kopitar je imel tedaj priložnosti dosti, se v slovenščini izuriti. Pa še druga ga je čakala, da bi se v nji še bolj vterdil in omikal. Tadajni francozki general grof Bellegarde, ki je bil poglavar ilirskih dežel, je bil leta 1806 v Kotar poklican, da bi to mesto za Francoze v posest vzel. Njegova 16 let stara hči in njena francozka učiteljica ste v Ljubljani ostale. Baron Zoisa obiskaje ste mu tožile, kako sitno je za-nji, da najbolje ljubljanske kuharce družega jezika ne umejo kakor slovensko. Prosile ste ga, jima koga dati, ki bi ji slovensko učil. Poklical in prašal je Kopitarja, ali se hoče v slavo svojega materinskega jezika lotiti, mlado grofinjo slovensko učiti. Drugi dan je bil za to namenjen. Pa kako to začeti, ker ni bilo najmanjših bukev za to. Vsede se tedaj Kopitar in spiše prvo slovenske slovnice v francozkem jeziku.

O tem, ko se je dve leti potem Kopitarjeva slovnica tiskala, se je preselil na Dunaj. V 8 letih djavnega življenja in učenja je spoznal, da je svet drugačen, kakor si ga je mislil, ko je ljubljanske šole dodelal.

Leta 1808 se je bilo vojske bati, ktera se je 1809 res unela. Skerbeti je mogel tedaj Kopitar za pokojno življenje na Dunaji, tudi če bi se primerilo, da bi Francozi to mesto oblegli, (kar se je tudi zgodilo). Razdelivši svojo malo dedšino po starših med svoje brate in sestre je vzel slovó od ljubih gorá in dolin svoje domačije in šel o vseh Svetih na Dunaj, kjer se je skozi dve leti na ondašnem vseučelišu pravoslovja učil.

Kot tajnik baron Zoisa si je lahko par tavžent goldinarjev prihranil. Baron mu je pa tudi še, če bi treba bilo, pomoči obljubil, ktere mu pa ni bilo treba, ker je imel na Dunaji dovolj zaslužkov, in tudi ni dolgo terpelo, da je cesarsko službo pri dvorni biblioteki dobil, cesar si je vedno želel.

Dasiravno poslednji urednik ces. biblioteka je bil ven-

dar leta 1814 s častnim naročilom v Paris poslan, bukve in rokopise, ktere so Francozi iz Dunaja odpeljali, prejeti. Pri tej priložnosti je šel tudi na Angležko, mesti London in Oxford obiskat. Pred že je nemške dežele obhodil in leta 1837 je potoval v Italijo do Rima. Sicer je živel, od leta 1843 dvorni svetovavec in varh dvorne biblioteke, v svojem poklicu, od cesarja, papeža in družih vladarjev z mnogimi častnimi redi poslavljen, od učenih družtev in mož, kakor sploh od vsacega spoštovan, ktere ga je poznal do leta 1844, v kterem je umerl.

Kaj in koliko je pisal, bi bilo preobširno tu naštevati. Zavernemo tedaj domorodne bravece na prof. Miklošičev: „Barth. Kopitars kleinere Schriften etc.“ iz kterih je ta kratki življenjepis posnet.

## Ozir po domači.

### Dončka gora poleg Rogatca na Štajarskem.

(Konec.)

Pa komaj je solnce k božji gnadi odšlo in je mesec svoje ponočno potovanje nastopil, se je začelo nebo oblačiti, temni oblaki so se od Drave proti Boču in Dončki gori valili in vse se je pripravljalo k strašni nevihti. Proti polnoči je hudo vreme tako razsajati začelo, da so prebivavci bližnje okolice mislili, da se bo gora razrušila. Bliskalo se je in gromelo, da je bilo strah in groza! — Kar naenkrat se zabliška — tresk —! strela vdari in cela cerkva stoji v plamenu! — Prestrašeni prebivavci okolice, to viditi, so hiteli na pomoč; pa vse je bilo zastoj. Ravno ko so na verh gore dospeli, se je stolp s strašnim ropotanjem zrušil, da ni kamen na kamnu ostal. Zvonovi pa so se brez vse škode preko pečin valili, in so se na srednji višini gore, ravno tam, kjer se da j cerkev sv. Donata stoji, na njivi nekega pobožnega kmetiča ustanovili. Nato je gromenje prenehalo, in dež se je vlił, da je bilo, kakor da bi iz čebra lival. Celi potoki so se napravili in so gromovito v bližnjo Sotlo šumeli, ktera ni mogla toliko vode v svojo tesno strugo vzeti, ampak se je razlila, je vse bližnje travnike in njive potopila ter ljudem neizmerno veliko škode naredila.

Drugi dan je zopet prijazno solnce prisijalo, in cela narava bila je po hudi nevihti kakor prerajena.

Vse se je lepega jutra veselilo. Pastirčki so zopet svoje čede na pašo gnali, kakor po navadi, in so si s petjem kratke čas delali; prijazne tičice so po visokih bukvah skakljale, in so s petjem Stvarnika za ohrambo in lepo jutro hvalile: samo zvonovi sv. Donata niso več svojega petja s petjem pastirjev in tičic zedinjevali, ampak so žalostno in tiho na ptuji zemlji ležali, ker njih prejšno stanovanje je bil strašni požar tako vničil, da se ni poznalo, je li poderto zidovje na gori razvalina hiše božje ali kakega roparskega grada.

Tudi kmetič, kteremu je njiva v last spadala, na kateri so zvonovi sv. Donata počivali, je zgodaj vstal, ter je polje ogledavat šel, da bi vidil, koliko blaga mu je sinočna huda ura vničila. Pa kdo zamore popisati njegovo začudenje, ko je vidil vse tri zvonove čisto nepokvarjene na svoji njivi ležati! Spoznal je, da to ni golo naključje, temveč da je Bog po posebnem čudežu zvonove ohranil, da bi ne vtihnili na veke, ampak da bi mu še za naprej čast in slavo prepevali.

Iz bližnjih in daljnih krajev so pobožni kristjani te zvonove gledat hodili, in vsak je rekel, da si je Bog ta kraj za svojo hišo izbral. Malo časa potem so zvonovi novo stanovanje dobili, kajti so ljudje z združenimi močmi na ravno ti njivi drugo cerkev sv. Donata sozidali, ki še sedaj stoji; od cerkvice na gori pa se ne nahaja nič družega, kakor kupček kamenja in praha!

A. Kos. Cestnikov.

## Smešnice.

\* Pervi dan po novem letu je neki učenik svojim šolarjem srečo vošil, rekoč: „Želim vam srečo za novo leto, pa da bote v prihodnjem pridniši in pazliviši kakor ste v pretečenem bili.“ Najpridniši fantič vstane in se gosp. učeniku s sledečimi besedami zahvali: „Tudi mi Vam vse to iz serca vošimo.“

\* Potujoč dijak (učenec) pride v neko selo in vidi, kako neusmiljeno tamošnji oštir lepo oblečenega fantiča pretepava. Na vprašanje dijakovo, je li to njegov sin, ki ga je ravno tako našeskal? mu oštir odgovori: „Ni moj sin ne, jaz sem mu stric; prišel je le k meni dva dni za kratek čas.“ A. K.

Nekemu kramarju je bila na sejmu lepa židana ruta ukradena. Ne terpi dolgo, da pritirajo tatú nazaj, ki pa je ukradeno blago tako skril, da mu je lahko bilo vse utajiti. Ko pa le vidi, da se mu huda žuga, dá ruto nazaj ravno v tem, ko se je kramar najhuje grozil in rekel: „Jo boš pa na sodni dan nazaj prinesel.“ „A, če bi bil vedil, da boš tako dolgo čakal — zaverne derzni tat — bi ti bil še kaj več pobral.“ J. K.

## List iz Ljubljane.

Dragi Vitomar!

Ker sem kakor polž v Višnjigori priklenjen na sivo Ljubljano, Ti pa, dragi moj, se tudi, kakor vidim, raji sprehaš pod okrepčavnim nebom doljne štirke zemlje, kakor da bi prišel sedaj v okajeno Ljubljano, naj se namesto naj samih snideta lističa naji. Vidim Te, da debelo gledaš, ko bereš „sivo“ in kmali potem „okajeno“ Ljubljano; — ti moram tedaj, da ne boš kaj hujega mislil, razložiti te priklini, o kterih obéh bi se bil sam prepričal, ako bi bil pretekli mesec prišel v Ljubljano. Čuj tedaj, kako to. Mnogo mnogo gospodarjev je poslednje leto dalo svojim hišam od zunej sivo barvo, tako, da bo, če bo to v tem „tonu“ naprej šlo, se Ljublani namesto „bela“ Ljubljana po pravici v malo letih reklo „siva“ Ljubljana. „Okajena“ pa je bila celi mesec skor vsaki dan od tistega silnega dima, ki ga sapa privali iz požiganega močvirja toliko v mesto, da bi v njem lahko meso sušili; tako pa, ker je zraven še vročina in suša velika bila, smo sušili svoje uboge živote, da je bilo joj! Močirje je sicer Ljublani po svojih obilnih pridelkih in zavolj šote za kurjavo neprecenljiva dobrota, al v jeseni ji je tudi zavoljo dima velika nadloga, ako se namreč čisti zrak še smé, kakor smo se nekda učili, šteti med življenje človeško. Domačinci smo sicer hoté ali nehoté že vajeni tega dima in ga terpimo, ker vémo, da nam močirje marsikter kosček kruha daje, — al ptujci in popotni, te moráš slišati, kako grozno tožijo zoper smerad, in bati se je, da bojo „touristi“ po železnici marsiktero zabavljico zavoljo tega raznesli po svetu zoper našo „dimko“. Pa kaj Ti je, dragi, za vse to mar, ker vživaš v savinski dolini čisti dar božji! Naj bi Ti prav dobro teknil in Te kmali kmali spet postavil na prav terdne noge! To je pred vsem moja iskrena želja.

Bolj ko naš dim, ktere ga je že nekoliko ustavila višja prepoved, še bolj pa zaterl poslednji dež, Te bo mikala novica, da slavni prof. Mommsen iz Vratislave, s kterim si Ti v Celji govoril, je prišel unidan v Ljubljano, da bi tu in na Krajskem z lastnimi očmi vidil stare rimske spomenike in prepisal njih napise. Visoko učeni mož je prinesel že seboj celo torbico napisov naših kamnov, ki jih je prepisal iz različnih časnikov in bukev. Kakor nam je gosp. dr. E. Kosta pravil, ki mu je v vsem prijazno postregel, je v „Novicah“ našel 3 napise, ki mu poprej niso bili znani.

Vidiš, dragi moj, iz tega, kako treba nam je Terste-